

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Aleksei Tkatsenko

RK 100

PRAKTILISI PROBLEEME ENESEKONTROLI
TULEOHUTUSARUANNETE KOOSTAMISEL
SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETES HARJUMAA JA
IDA-VIRUMAA ETTEVÕTETE NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Ants Agurauja

Kaasjuhendaja:

Alar Valge

Tallinn 2014

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	3
SISSEJUHATUS	4
1. ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANDE KOOSTAMINE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTTES	8
1.1 Enesekontrolli tuleohutusaruande koostamise üldine korraldus	8
1.1.1 Enesekontrolli tuleohutusaruandest ja ettevõtte tuleohutuskorraldusest	8
1.1.2 Enesekontrolli tuleohutusaruandes käsitletud tuleohutusnõuetest.....	10
1.2 Tuleohutusaruande koostamise erisused suurõnnetuse ohuga ettevõtetes	17
2. SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETES ESINEVAD PROBLEEMID SEoses ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANDE KOOSTAMISEGA	21
2.1 Uurimistöö metodoloogia	21
2.2 Uurimistulemused	24
2.2.1 Tuleohutuspaigaldiste korrashoiutoimingute teostamine ja pädevus	24
2.2.2 Tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste tase	25
2.2.3 Enesekontrolli tuleohutusaruande koostamine suurõnnetuse ohuga ettevõtetes	27
2.2.4 Enesekontrolli tuleohutusaruannetes esinevad puudused	30
3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	32
3.1 Järeldused	32
3.2 Ettepanekud	33
KOKKUVÕTE.....	36
SUMMARY	38
JOONISTE LOETELU	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK TULEOHUTUSE EEST VASTUTAVALE ISIKULE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETE KATEGOORIAS.....	43
LISA 2. ANKEETKÜSIMUSTIK TULEOHUTUSJÄRELEVALVE INSPEKTORILE, KELLELE ESITATAKSE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETE ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANNE.....	47

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

AKS – Automaatne kustutussüsteem

ATS – Automaatne tulekahjusignalisatsioonisüsteem

HOLP – Hädaolukorra lahendamise plaan

SOE – Suurõnnetuse ohuga ettevõtte

TuOS – Tuleohutuse seadus

PA - Päästeamet

SISSEJUHATUS

Ettevõtete kohustus koostada iseseisvalt enesekontrolli tuleohutusaruannet on nüüdseks kehtinud juba üle kahe aasta, mis tähendab, et ettevõtted on juba kaks korda olnud kohustatud enesekontrolli tuleohutusaruannet esitama. Kuna ettevõtete jaoks on tegemist suhteliselt uue toiminguga, hakkavad ilmema esimesed probleemid, mis tuleohutusaruannete koostamisel tekkida võivad.

Uue tuleohutuskorralduse kohaselt on alates määruse jõustumisest 2011. aastal määratud ettevõtted, millel on kohustus kord aastas esitada tuleohutuse enesekontrolli aruanne piirkonna tuleohutusjärelvalve inspektorile. Nimetatud nõude kehtestamise eesmärgiks on reguleerida täpsemalt ettevõtete kohustusi, tagamaks neis töötavate inimeste kõrgendatud teadmised tuleohu ennetamise ja vältimise meetmetest¹. Eelpool toodust tulenevalt on ettevõttes kontrolli teostajaks ja vastutajaks selle esindaja, võimaldades tuleohutusjärelvalve inspektoril ettevõtet enam iga-aastaselt kohapeal mitte kontrollida².

Enesekontrolli tuleohutusaruande esitamine mõjub teatud aspektidest vaadelduna positiivselt nii ettevõtetele kui ka tuleohutusjärelvalve inspektoritele. Seda ettevõtete suhtes eelkõige teadlikkuse tõstmise aspektist ning tuleohutusjärelvalve ametnike suhtes selles, et kaob vajadus kontrollida ettevõtteid iga-aastaselt isiklikult külastades ja sellisena tagatakse inspektorite tööaja kokkuhoid. Kuid küsimusi tekitab, kas ettevõtete tuleohutuse eest vastutavad ja suure tõenäosusega tuleohutuse enesekontrolli teostajad omavad piisavalt teadmisi ja võimekust, tagamaks ettevõtetes nõutud tasemel tuleohutus? Teisalt võib uus tuleohutuskorraldus tekitada olukorra, kus ettevõtted hakkavad teatud nõudeid eirama või ei pööra neile enam nii palju tähelepanu, teades, et tuleohutusjärelvalve inspektori kontrolli toimuda ei pruugi ja seega hakatakse enam pöörama tähelepanu nõuetele vastava enesekontrolli tuleohutusaruande esitamisele.

¹ Pukk, R., „Tuleohutuse enesekontrolli regulatsiooni rakendamise mõju analüüs“ (2008), lk 4

² *Ibid*

Päästeameti tuleohutuse talituse juhataja Marko Rüü andis uudisteportaalile käesoleva aasta alguses intervjuu enesekontrolli aruannete esitamisest ning tõi välja probleemina aruannetes esitatud andmete kvaliteedi ning põhilise eksimusena küsimustele vastamata jätmise. Rüü hinnangul põhjustab aruannetes esinevaid puudusi see, et ei ole harjutud aruandeid esitama, samuti näitab puuduste esinemine inimeste suhtumist ohutusse. Lisaks pidas ta probleemiks ka aruannetes valeandmete esitamist. Samas leidis Rüü aruannete esitamise kasutegurina selle, et aruandesse andmete kogumisel vaatab valdaja üle tuleohutuse olukorra vallatavas hoones ja seeläbi saab ettevõtte tuleohutuse olukorrast hea ülevaate.³

Aastal 2011 jõustunud uue tuleohutuskorraldusega loeti kontrollitavate ettevõtete hulka ka suurõnnetuse ohuga ettevõtted. Kemikaaliseaduse⁴ § 6 lg 3 kohaselt loetakse suurõnnetuse ohuga ettevõtteks ettevõtet, kus käideldakse künnisekogusest suuremas koguses kemikaale. Eestis on 2013. aasta septembrikuu seisuga 60 suurõnnetuse ohuga ettevõtet. Lõputöös selgitatakse välja praktilised probleemid, mis esinevad enesekontrolli tuleohutusaruannete koostamisel suurõnnetuse ohuga ettevõtetes Harjumaal ja Ida-Virumaal. Nimetatud maakondades asub enamus Eestis asuvatest suurõnnetuse ohuga ettevõtetest (60-st ettevõttest 46 ettevõtet). Käesoleval aastal jõustunud uue määruse redaktsiooniga enesekontrolli teostamise kohta muudeti suurõnnetuse ohuga ettevõtetes enesekontrolli teostamist selliselt, et tuleohutusaruande esitamise kohuslaste hulgast arvati välja suurõnnetuse ohuga ettevõtted, mis ei oma tööstus- või laohoonet. See tähendab seda, et suurõnnetuse ohuga ettevõtted ei pea tuleohutusaruannet esitama ettevõttega seotud rajatiste, näiteks mahutite, kohta.⁵

Autor püstitab uurimistöös järgmise hüpoteesi: „Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute puudulikud teadmised tuleohutuse valdkonnas väljenduvad enesekontrolli tuleohutusaruande täitmisega seotud probleemides ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuskorralduses.“ Hüpotees on püstitatud

³ Päästeamet: esitatud tuleohutusaruannetest on vigadega pea pooled (2014), http://www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/paasteamet-esitatud-tuleohutusaruannetest-on-vigadega-peapooled.d?id=67623272

⁴ Kemikaaliseadus 06.05.1998, jõustunud 07.06.1998 – RT I 1998, 47, 697 ... RT I, 16.05.2013, 4

⁵ Seletuskiri siseministri 10. veebruari 2011. a määruse nr 1 „Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid“ muutmise eelnõu juurde

tulenevalt PA tuleohutuse talituse juhataja antud intervjuust ettevõtete poolt esitatud tuleohutusaruannete kohta, samuti tulenevalt märgitud probleemidest ning puuduste põhjustajatest. Suurõnnetuse ohuga ettevõtted osutasid valimiks, kuivõrd tegemist on suure riskifaktoriga objektidega ja kuna aasta alguses tehtud muudatused puudutasid suuresti ka nimetatud ettevõtete aruannete esitamise olukorda.

Töö eesmärgi saavutamiseks ja uurimisprobleemi lahendamiseks püstitab autor järgmised uurimisülesanded:

1. Millised probleemid esinevad suurõnnetuse ohuga ettevõtetes tuleohutusaruande koostamisel ja mis neid probleeme põhjustavad?
2. Milliseid puudusi tuleohutuskorralduses võivad suurõnnetuse ohuga ettevõtetes aruande täitmisel esinevad probleemid tekitada?
3. Kas ja kuidas on ettevõtetes tuleohutusaruande koostamisel esinevaid probleeme võimalik vältida ja ennetada?
4. Kas on õigustatud teatud suurõnnetuse ohuga ettevõtted tuleohutusaruande kohuslaste hulgast välja arvata?

Uurimisprobleemi lahendab autor töö teises peatükis empiirilise analüüsi käigus, tehes kindlaks suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste ulatuse ja enesekontrolli tuleohutusaruandeid kontrollivate tuleohutusjärelvalve inspektorite hinnangu vastutavate isikute teadmistele. Töö kolmandas osas teeb autor, järeldused vastutavate isikute teadmiste seosest tuleohutusaruannetes esinevate puudustega, samuti ettevõtete tuleohutuskorralduse kohta ning lisab ettepanekud, kuidas analüüsi käigus selgunud praktilisi probleeme vältida ja vähendada.

Käesolev uurimistöö on aktuaalne, kuivõrd suurõnnetuse ohuga ettevõtted omavad suurt riskifaktorit, milles tuleohutuskorraldus ja selle järgimine mängivad tähtsat rolli. Seega on oluline välja selgitada, kas suurõnnetuse ohuga ettevõtetes on tuleohutus tagatud ka siis, kui ettevõtetes teostavad kontrolli ettevõtetes määratud tuleohutuse eest vastutavad isikud. Lisaks sellele on teema aktuaalne, kuivõrd mõned suurõnnetuse ohuga ettevõtted arvati käesoleva aasta jaanuaris tehtud muudatusega aruande kohuslaste hulgast välja ja

seega tekib küsimus, kas nimetatud muudatus on õigustatud ja kas kohuslaste hulgast väljaarvamine tagab piisava kontrolli ettevõtete üle.

Lõputöö annab ülevaate valimisse võetud ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmistest tuleohutuse valdkonnas, mis omakorda annab ülevaate sellest, kas uus tuleohutuskorraldus tagab nii 2011. aastal vastu võetud määrusega kui ka 2014. aastal tehtud määruse muudatusega, tagab suurõnnetuse ohuga ettevõtetes vajaliku kontrollimäära. Järelikult selgitatakse lõputöös välja ka see, kas suurõnnetuse ohuga ettevõtetes piisab ainult enesekontrolli tuleohutusaruande esitamisest ettevõtte tuleohutuse eest vastutava isiku poolt või oleks vajalik selliste kõrge riskiga ettevõtete puhul rakendada rangemaid järelevalve meetodeid.

Tööst tõuseb tulu nii tuleohutusjärelvalve inspektoritele kui ka nimetatud ettevõtetele endile ja samuti kogu päästesüsteemile, sest töös tuuakse välja korralduses esinevad kitsaskohad ja esitatakse ettepanekud, kuidas nimetatud puudusi või vajakajäämisi edaspidises töös ja ettevõtetele kehtestatud tuleohutuskorralduses kõrvaldada. Valminud lõputöö pinnalt on tulevikus võimalik koostada näidiseksemplar suurõnnetuse ohuga ettevõtetele enesekontrolli tuleohutusaruande täitmiseks, kuivõrd sellist näidist Päästeameti kodulehel veel pole ja selline tuleohutusaruande näidis on edaspidi praktiliselt kasutatav ka suurõnnetuse ohuga ettevõtetes.

1. ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANDE KOOSTAMINE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTTES

1.1 Enesekontrolli tuleohutusaruande koostamise üldine korraldus

1.1.1 Enesekontrolli tuleohutusaruandest ja ettevõtte tuleohutuskorraldusest

Tuleohutusnõuete peamiseks eesmärgiks on tulekahjude ennetamine ja toimunud tulekahjude tagajärgede piiramine⁶. Üks tuleohutusnõue, mis on kehtestatud ettevõtjatele, on enesekontroll ja ettevõtjate iseseisev tuleohutusaruande täitmine. Enesekontrolli eesmärgiks on kontrollida vallatava kinnisasja, ehitise, ruumi või seadme ja nende kasutamise nõuetekohasust, millega tagatakse isikute ohutus, tulekahjude ennetamine ja tulekahju korral tagajärgede leevendamine⁷. Tuleohutusnõuete eesmärgi saavutamiseks peavad isikud teadma võimalikke tuleohte ja nende vältimist, samuti erinevatele valdkondadele esitatud nõudeid ja paigaldiste ning seadmete ohutut kasutamist⁸. Vaatamata sellele, et mõnedest tuleohutusnõuetest kinnipidamine on lihtne ka igale tavainimesele, nõuab teatud valdkondade nõuetest kinnipidamine inseneriteadmisi spetsiifilistes tehnilistes küsimustes⁹. Selliseid spetsiifilisemaid teadmisi nõudvaid tuleohutusnõudeid peavad järgima nii mõnedki ettevõtted.

Vaatamata sellele, et ka varasemalt oli omanik või valdaja kohustatud objekti tuleohutust kontrollima, jõustus enesekontrolli nõue alates 1. jaanuarist 2012. aasta, mis tähendas omanikule kohustust esitada piirkondlikule päästeasutusele vastav aruanne. Siseministri 10.02.2011 määrusega nr 1 "Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid" on määratud enesekontrolli kohustlased ja samuti esitatud nõuetekohane blankett, millest kohustlased saavad aruannet täites lähtuda. Enesekontrolli aruanne kajastab ettevõtte tuleohutuskorraldust ja tuleohutuskorraldus kätkeb lahti seletatuna kõiki meetmeid, mis on ehitise kasutusea jooksul tarvitusele võetud, tagamaks ehitise ja selle

⁶ Lambing, M. ja Laaniste, P. ja Kost, E (2013). Tuleohutuse seaduse käsiraamat (Printon Trükikoda AS), lk 7

⁷ Rüü, M., „Enesekontroll“ (2011), <http://www.rescue.ee/vvfiles/2/enesekontroll.pdf> (09.01.2014)

⁸ Lambing, Laaniste, Kost, Tuleohutuse seaduse käsiraamat (2013), *supra nota* 6, lk 7

⁹ *Ibid*

osa asjakohast hooldust ja täiustamist, lisaks ehitises toimuva tegevuse tulekahjuriski määramist ja tulekahjuohtu vähendamist¹⁰. Tuleohutusaruandes sätestatakse tuleohutusjärelvalve ametnikule vajalik informatsioon ehitise tuleohutusala olukorra kohta ja kui aruandest ei ilmne vajadust, ei pea ametnik objekti eraldi kontrollima¹¹. Vaatamata sellele, et on määratud objektid, mis peavad aruande tuleohutusjärelvalve ametnikule esitama ei tähenda see, et teised ettevõtted enesekontrolli teostama ei pea – enesekontrolli teostamine on kohustuslik kõigile ettevõtetele¹².

Enne määruse jõustumist koostatud tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüsis toodi välja varasematel aastatel tulekahjude arvu poolest juhtivad sektorid, millest peale elamusektorit kerkisid esile tööstus- ja laohooned, kus leidis 2007. aastal aset 5% kõikidest Eesti Vabariigis toimunud tulekahjudest¹³. Kusjuures mitteiluhoonete tulekahjude tekkepõhjused on ligikaudu 76 protsendi ulatuses seotud käitumisharjumuste või ohuteadlikkusega ja kõigest 18% tulekahjudest moodustasid seadmete ja paigaldiste rikked¹⁴. Riikliku tuleohutusjärelvalve väljunditeks mitteiluhoonetes hinnati mõjuanalüüsis oluliselt tõhusamat kontrolli ettevõtetes ja asutustes toimuva tegevuse ja tuleohutuskorralduse toimivuse üle, lisaks ka tõhusamat kontrolli tuletõide teostavate isikute üle. Samuti peeti oluliseks väljundiks elektripaigaldiste ja kütteseadmete nõuetele vastavuse tõhusamat kontrolli ning tõhusamat järelvalvet kütteseadmete paigaldajate ja hooldust teostavate isikute üle¹⁵.

Enesekontrolli kord ettevõttes tuleb määratleda kirjalikult ettevõtte tuleohutuskorraldusega¹⁶. Tuleohutuskorralduse kirjelduses märgitakse, kuidas ettevõttes on tagatud tuleohutus ja isikud, kes selle tagamise eest ettevõtte siseselt vastutavad¹⁷. Tuleohutuskorraldus peab sisaldama vähemalt tuleohutuse eest vastutavate

¹⁰ Pukk, Tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüs, *supra* nota 1, lk 34

¹¹ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), http://www.rescue.ee/vvfiles/0/Enesekontrolli%20tuleohutusaruanne%20naidis_2014.pdf (01.02.2014), lk 3

¹² *Ibid*

¹³ Pukk, Tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüs, *supra* nota 1, lk 34

¹⁴ *Ibid*

¹⁵ *Ibid*

¹⁶ Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid. Vastu võetud Siseministri määrusega 10.02.2011, jõustunud 18.02.2011 – RT I, 15.02.2011, 5 ... RT I, 13.09.2013, 5, § 3 lg 3

¹⁷ Lambing, Laaniste, Kost, Tuleohutuse seaduse käsiraamat, *supra* nota 6, lk 24

isikute nimesid või ametikohti koos määratletud ülesannetega¹⁸. See tähendab, et ettevõttes tuleb kirjalikult määratleda see isik või isikud, kelle ülesandeks on koostada enesekontrolli tuleohutusaruanne. Samas puudub täpsem viide sellele dokumendile, mis peab nimetatud isikud määratlema, mis omakorda tähendab seda, et isikud võib määrata kas käskkirjaga või lisada näiteks tuleohutusjuhendisse või tulekahju korral tegutsemise plaani või miks mitte lisada nimetatud kohustus teatud ametikoha ametijuhendisse.

Päästeametile esitatav enesekontrolli tuleohutusaruanne peab sisaldama andmeid ehitise, seal toimuva tegevuse ja tuleohutuspaigaldiste ning päästevahendite korrashoiu kohta, ettevõtte tuleohutuskorraldust ja valmisolekut tulekahju korral, enesekontrolli käigus avastatud puudusi ja nende kõrvaldamise meetmeid ning muud olulist informatsiooni¹⁹. Tuleohutusaruanne on ehitisepõhine ja selles kirjeldatakse eelkõige ettevõtte valdaja poolt rakendatavaid korralduslikke meetmeid, mis tagavad isikute ohutuse ja tulekahju ennetamise ning piiramise²⁰.

1.1.2 Enesekontrolli tuleohutusaruandes käsitletud tuleohutusnõuetest

Enesekontrolli käigus on asutustel ja ettevõtjatel kohustus viia oma asutuses või ettevõttes läbi süstemaatilist kontrolli tagamaks tuleohutust, lisaks tuleb esinevaid ohte hinnata. Teatud õigusaktides sätestatud ohud tuleb dokumenteerida. Enesekontrolli nõue on nii tegevuste kui ka omandipõhine. Põhilised omanikukohustused tuleohutuse tagamisel on tuleohutuspaigaldiste ja tehnosüsteemide korrashoid ning automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi tulekahjuteate edastamine häirekeskusesse. Sealhulgas on tuleohutuspaigaldiste korrashoid paigaldiste omaniku kohustus, automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi tulekahjuteate edastamine häirekeskusesse ehitise omaniku kohustus ja tehnosüsteemide korrashoid on tehnosüsteemi omaniku kohustus.²¹

¹⁸ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), *supra nota* 11, lk 5

¹⁹ Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid. Vastu võetud Siseministri määrusega 10.02.2011, jõustunud 18.02.2011 – RT I, 15.02.2011, 5 ... RT I, 13.09.2013, 5, § 4 lg 1

²⁰ Lambing, Laaniste, Kost, Tuleohutuse seaduse käsiraamat, *supra nota* 6, lk 23

²¹ Pukk, Tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüs (2008), *supra nota* 1, lk 34

Euroopa Liit on samuti andnud juhiseid ettevõtete ja asutuste tuleohutuse tagamiseks ja sellisena tuleb juhendmaterjali kohaselt ellu rakendada ettevõtte tuleohutuspoliitika. Tuleohutuspoliitika koosneb tulemuste väljunditest, mida soovitakse saavutada ja samuti põhilistest nõuetest ja ohutustasemest, mis peaks ettevõttes tuleohutuse vallas rakendatud olema. Enne poliitika elluviimist tuleks ettevõttes hinnata ja identifitseerida olemasolevad riskid ja nende tagajärjed. Peale sellist riskikaardistamist ja hindamist peaks ettevõtte tuleohutuspoliitika sisaldama tuleohutuse eest vastutavat või vastutavaid isikuid, tuleohutuskorraldust, tulekahju korral tegutsemise õppuse plaane, tuleohutuseeskirju, tuleohutusnõudeid, tulekahju korral tegutsemise juhiseid ja tuleohutuspaigaldiste kontrollisüsteeme ning samuti järelevalvet erinevate protseduuride teostamise üle.²²

Ettevõttes tulenevad kohustused tuleohutuse tagamisel õigusaktidest, riikliku tuleohutusjärelvalve ettekirjutustest, lepingutest, tuleriskide hindamisest jms ja nimetatud kohustuste alusel saab välja töötada ettevõtte tuleohutuskorralduse. Õigusaktidest tulenevad kohustused on sätestatud tuleohutuse seaduses ja selle alamaktides. Riiklik tuleohutusjärelvalve paneb kohustused üldjuhul tuleriskide ja isikuohutuse hindamisest lähtuvalt. Lepingulised kohustused tuleohutuse vallas võivad tuleneda eelkõige kindlustuslepingutest, turvateenuse lepingutest jm teenuslepingutest. Tootmisprotsesside, suurte rahvahulkade või keeruka evakuatsioonilahendustega ehitiste puhul on üldjuhul vajalik ka tuleriskide hindamine, sest seal puudub tuleohutusalaane regulatsioon või see regulatsioon on puudulik.²³

1.1.2.1. Tehnosüsteemide ja tuleohutuspaigaldiste korrashoid

Tuleohutuspaigaldise omaniku kohustuseks on tagada tuleohutuspaigaldise korrashoid ja katkematu toimepidavus, samuti tuleohutuspaigaldiste korrapärase vaatlus, kontrolli- ja

²² European guideline No 1:2002 The Confederation of Fire Protection Associations Europe, „European Guideline no 1:2002. Internal Fire Protection Control“ (2002), http://www.swissi.ch/uploads/media/CFPAEGuideline_01_04.pdf, (18.02.2014), lk 4

²³ Pukk, Tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüs (2008), *supra nota* 1, lk 35

hooldustoimingute korraldamine ning ta peab omama tuleohutuspaigaldise ja selle kontrolli ning hoolduse kohta dokumentatsiooni²⁴.

Tuleohutuspaigaldiste ja tehnosüsteemide korrashoid tagatakse üldjuhul hoolduslepingutega ja nimetatud korrashoiutoimingud tuleb õigusaktidega sätestatud juhtudel dokumenteerida²⁵. Teatud korrashoiutoiminguid võib teha omanik, kuid mõnede korrashoiutoimingute teostamise õigust omavad ainult majandustegevuse registris registreeringut omavad isikud²⁶. See tähendab, et tuleohutuspaigaldiste korrashoiutoimingute tegemine on põhimõtteliselt jagatud kaheks: ühed on need toimingud, mida peavad tegema kvalifikatsiooni omavad ja tunnustatud erialaspetsialistid, kuid teised on tehtavad ka tuleohutusvaldkonda tundva inimese poolt, selliselt, et järgitaks õigusaktides kehtestatud nõudeid korrashoiutoimingutele.

Tuleohutuspaigaldised peavad täitma nende pandud eesmärgi ja korrashoid tuleb tagada vastavalt asjakohasele standardile, tehnilisele normile, tootjapoolsetele juhistele ja ohutusnõuetele²⁷. Nimistu tuleohutuspaigaldistest on sätestatud tuleohutuse seaduse §-s 30 ja selle kohaselt on tuleohutuspaigaldisteks autonoomne tulekahjusignalisatsioonandur ja tulekahjusignalisatsioonisüsteem, automaatne tulekahjusignalisatsioonisüsteem ja tulekustutussüsteem, turvavalgustus, piksekaitse, suitsu- ja soojuse eemaldamise seadmed, tuletõrje voolikusüsteem ja muu seade ning tehnosüsteem, mille eesmärk on avastada tulekahju, takistada tule ja suitsu leviku või tagada ohutu evakuatsioon ja päästetööde teostamine. Lisaks eelnevale kohaldatakse tuleohutuspaigaldiste kohta käivaid nõudeid ka tulekustutitele²⁸.

TuOS § 33 sätestab nõuded, mis esitatakse tuleohutuspaigaldist projekteerivale, ehitavale ja hooldavale isikule. Selle kohaselt võib hooldada automaatset tulekahjusignalisatsiooni- ja tulekustutussüsteemi, tulekustutit ning tuletõrje voolikusüsteemi kontrollida ja hooldada isik, kellel on registreering majandustegevuse

²⁴ Tuleohutuse seadus § 31

²⁵ Pukk, Tuleohutuse enesekontrolli mõjuanalüüs (2008), *supra nota* 1, lk 36

²⁶ *Ibid*

²⁷ *Ibid*

²⁸ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), *supra nota* 11, lk 6

registris ja lepinguline suhe TuOS §-s 34 nõuetele vastava vastutava spetsialistiga või isik peab ise olema nimetatud seadusesätte nõuetele vastav spetsialist. Sellisena on vastutav spetsialist füüsiline isik, kes on pädev kontrollima automaatse tulekahjusignalisatsiooni ja -tulekustutussüsteemi hooldamist, samuti tulekustuti hooldamist ja tuletõrje voolikusüsteemi kontrolli ja hooldamist, lisaks on talle kutseeaduse tähenduses omistatud vastav spetsialiteet ja ta vastutab enda tehtud tööde eest²⁹. Samuti peab vastutaval spetsialistil olema tulekustuti hooldamiseks ja tuletõrje voolikusüsteemi kontrollimiseks ja hooldamiseks erialane ettevalmistus ning nõutav on minimaalselt 3- aastane töökogemus valdkonnas³⁰.

Automaatse tulekahjusignalisatsiooni süsteemi korrashoiutoimingud on jagatud kahe osapoole vahel: omaniku või valdaja või tema poolt määratud isiku ja teenusepakkuja vahel. Omanik või valdaja on kohustatud korra päevas teostama süsteemi vaatlust ehk tuvastama, kas keskseade näitab normaalolukorda, lisaks on omaniku kohustusena määratletud nõue pidada ATS päevikut, määrata ATS-i hoolduse korraldamise eest vastutav isik ja tagada ATS-i korrapärase hooldus³¹. ATS-i kontrolli- ja hooldustoiminguid teostab teenusepakkuja ning iga-aastaste katsetus- ja hooldustoimingute tulemused tuleb hooldaja poolt kajastada vastavas aktis ja edastada see ATS-i eest vastutavale isikule³². Seega on ATS-i korrashoiutoimingud jagatud põhimõtteliselt kaheks: vaatlus ja kontrolli- ning hooldustoimingud. Vaatlustoiminguid teostab omanik, valdaja või tema poolt määratud isik, näiteks tuleohutuse eest vastutav isik. Sellele isikule pole kehtestatud oskuste olemasolu nõuet ehk ATS-i vaatluste teostamiseks vajalike oskuste nõuet ja ei ole vaja vastavat kutsesobivust. Samas peab ATS-i kontrolli- ja hooldustoiminguid teostav ettevõtte või isik olema nõuetele vastav spetsialist, omama kutseoskusi nimetatud valdkonnas töötamiseks ja samuti registreeringut majandustegevuse registris. Nimetatud nõuete kehtestamise tulemusena tagatakse, et toimingud, millest sõltub ATS-i toimimine, oleks tehtud pädeva isiku ja

²⁹ Tuleohutuse seadus § 34 lg-d 1 ja 2

³⁰ Tuleohutuse seadus § 34 lg 3

³¹ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), *supra nota* 11, lk 31-32

³² Nõuded tulekahjusignalisatsioonisüsteemile ja ehitised, kus tuleb automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi tulekahjuteade juhtida Häirekeskusesse. Vastu võetud Siseministri määrusega 07.01.2013 – RT I, 18.01.2013, 2, § 25

asutuse poolt, samas kui vaatlustoiminguid võib teostada põhimõtteliselt ükskõik milliste kutseoskustega isik.

Turvavalgustuse korrashoiutoimingute teostajaks on omanik või valdaja ja teenusepakkuja. Omanik või valdaja on kohustatud korra nädalas teostama turvavalgustuse vaatlust, mille käigus tuleb kontrollida, et kõik valgustid toite kadumise korral töötaksid, samuti, kas toimub turvavalgustite akude laadimine³³. Lisaks omaniku või valdaja kohustustele tuleb teostada turvavalgustuse igakuine ja iga-aastane hooldus, mille osutajaks on teenusepakkuja. Omaniku kohustus on määrata turvavalgustuse pädev korrapärase kontrolli teostaja³⁴, kuid iganädalase vaatluse teostaja isiku suhtes erinõudeid määratletud pole. Samas on kehtestatud nõuded turvavalgustuse vaatlusele ehk tuleb teha kindlaks, kas turvavalgusti toite kadumisel nõuetekohaselt toimib, kuid tavalisik ei pruugi teada, kust toide üldse välja lülitatakse ja kuidas, samuti ei pruugi tavalisikul olla pädevustki ettevõttest toite välja lülitamiseks. Seega, vaatamata sellele, et mingeid erinõudeid vaatluse teostajale pandud pole, võib vaatluse käigus tehtavatest toimingutest välja lugeda teatud pädevuse olemasolu vajalikkuse. Turvavalgustuse hoolduse teostaja pädevus pole samuti määratud, kuivõrd on öeldud vaid, et tegemist peab olema pädeva hooldustööde teostajaga. Seega võib turvavalgustuse hooldustöid teostada ka isik, kes ei oma nimetatud hooldustööde teostamise pädevust vastavasisulise kutsetunnistuse alusel.

Omaniku kohustusena on suitsueemaldussüsteemi kontrollimisel kehtestatud katsekäivitamise kohustus, igapäevane käivitusnuppude kontrollvaatlus ja igakuine kontroll, kas luugid on terved ja takistusteta avatavad. Suitsueemaldussüsteemi tuleb kvalifitseeritud isikute poolt hooldada vähemalt 1 kord aastas ja selle hoolduse käigus tuleb teostada töötamiskatse ja hoolduse teostamine tuleb dokumenteerida hoolduspäevikus.³⁵

Piksekaitsesüsteemi kontrolli teostamise kohustus jaguneb omaniku või valdaja ja teenusepakkuja kohustuseks. Piksekaitse omanik või valdaja peab teostama piksekaitse visuaalset kontrolli regulaarselt 2 aastase intervalliga ja kontrolli käigus tuleb kindlaks

³³ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), *supra nota* 11, lk 26

³⁴ *Ibid*

³⁵ *Ibid*, lk 32

teha piksekaitse seisukord ja vastavus nõuetele. Omaniku või valdaja kohustused on küll spetsiifiliselt määratletud, kuid vaatamata sellele, et ei ole määratletud kvalifikatsiooni vaatluse teostajale, võib vaatluse ülesannetest lugeda välja kindlate oskuste olemasolu vajalikkuse tööde teostamiseks. Lisaks on määratletud ka piksekaitsesüsteemi teenusepakkuja kohustused, millise kontrolli teostamise intervall on 4 aastat. Sellisteks kohustusteks on piksekaitse täielik kontroll, mille käigus tuleb lisaks visuaalsele kontrollile teostada tehnilise dokumentatsiooni kontroll, katsetused ja koostada vastavasisuline kontrollakt.³⁶

Omaniku või valdaja kohustuseks on automaatse tulekustutussüsteemi ülevaatus ja kontrolltegevuse programmi täitmine, mis omakorda sisaldab katse-, teenindus- ja hooldusgraafiku täitmise korraldamist, süsteemi töö andmete jäädvustamist ja vastavasisulise objektil asuva päeviku pidamist³⁷. Seega on omaniku või valdaja kohustus sõlmida teenusepakkujaga leping, tagamaks kontrolltegevuse programmi täitmine. AKS-i teenusepakkuja kohustusteks on teostada AKS-i kontrolli- ja hooldustöid vastavalt nõuetele ja seega peab teenusepakkuja teostatud tööde kohta esitama kasutajale allkirjastatud ja dateeritud ülevaatusaruande, mis sisaldab lisaks ka vajalike parendustööde soovitusi ja teostatud töid³⁸.

Tuletõrje voolikusüsteemi korrashoid tagatakse vaatluse, kontrolli ja hooldusega, millest omaniku kohustus on teostada kord kvartalis voolikusüsteemi vaatlust, teenusepakkuja kohustuseks on voolikusüsteemi kontrolli ja hoolduse teostamine ning dokumenteerimine, kusjuures kontrolli tuleb teostada vähemalt kord aastas³⁹.

Kuna tulekustuteid käsitletakse TuOS-e mõistes kui tuleohutuspaigaldisi, on vastav kontrolli- ja hooldustoimingute teostamine toodud samuti käesolevas peatükis. Tulekustutite korrashoiutoimingud jagunevad samuti omaniku või valdaja ja teenusepakkuja vahel. Omaniku või valdaja kohustusteks on teostada kvartaalset

³⁶ Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), *supra nota* 11, lk 31

³⁷ *Ibid*, lk 15-16

³⁸ *Ibid*, lk 18

³⁹ Nõuded tulekustutitele ja voolikusüsteemidele, nende valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule. Vastu võetud Siseministri määrusega 30.08.2010, jõustunud 04.09.2010 – RT I 2010, 61, 444 ... RT I, 18.11.2011, 11, §-d 15 - 17

tulekustutite vaatlust ja samuti võib omanik/ -valdaja või nende poolt määratud isik teostada tulekustutite iga-aastast või iga kahe aasta tagust kontrolli, järgides õigusaktides kehtestatud nõudeid. Teenusepakkuja kohustuseks on tulekustuti hoolduse teostamine ja seda tehakse iga kasutuskorra järel, vesi- ja vahtkustutitel iga 5 aasta järel kui kustutit vahepeal ei kasutata ja teistel kustutitel kümne aasta tagant, kui kustutit vahepeal ei kasutata⁴⁰.

⁴⁰ Nõuded tulekustutitele ja voolikusüsteemidele, nende valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule, *supra nota* 39, § 11 lg 2

1.2 Tuleohutusaruande koostamise erisused suurõnnetuse ohuga ettevõtetes

TuOS-e kohaselt on tuleohutuse enesekontrolli aruannet kohustatud esitama ehitised, kus esineb kõrgendatud tulekahjuoht, ehitises viibib palju inimesi või võib tekkida suur varaline kahju. Selliste üldpõhimõtete kohaselt on kohuslasteks omanikud, kelle ehitistes on tulekahju korral raskemad tagajärjed inimeste tervisele või elule või on suurem risk varalisteks kahjudeks, seega on tuleohutusaruande esitamise kohustus eelkõige ehitistel, kus ehitise füüsilise olemuse või sealse tegevuse tõttu on ehitises suuremad tulekahjuriskid⁴¹.

Suurõnnetuse ohuga ettevõtte mõiste ja määratlus tuleneb kemikaaliseadusest. Kemikaaliseaduse kohaselt loetakse suurõnnetuse ohuga ettevõtteks käitist, kus käideldakse kemikaale künniskogusest suuremas koguses, kusjuures suurõnnetuse ohuga ettevõtted jagunevad omakorda A- ja B- kategooria ettevõteteks, lähtudes käideldavast künniskogusest⁴². Kemikaaliseadusest tulenevalt peavad mõlema kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtted esitama Päästeametile erinevaid ettevõtet käsitlevaid dokumente. Nendeks on A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtetes teabeleht, riskianalüüs, ohutusaruanne ja ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaan, B-kategooria ettevõtetel lisandub eelnevalt nimetatud dokumentidele veel ka ohutuse tagamise süsteemi kirjeldus⁴³.

Ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaan on samuti üks dokument, mida suurõnnetuse ohuga ettevõtted tulenevalt kemikaaliseadusest peavad koostama. HOLP on paljuski sarnane enesekontrolli teostamise kohustusega ja tuleohutusaruandega, sest seoses enesekontrolli teostamisega, tekkis ettevõtetel kohustus koostada ettevõttes tulekahju korral tegutsemise plaan. Mõlemal plaanil on kattuvaid osasid, kasvõi see, et mõlemas plaanis tuleb sätestada üldinfo ehitise kohta ehk ettevõtte nimi, aadress, plaani koostaja, vastutav isik jne. Samuti sisaldab HOLP ettevõtte võimalike hädaolukordade kirjeldusi, vastutavate isikute ülesandeid ja tegevusjuhiseid, mis sarnanevad paljuski ettevõtetele kohustusliku tulekahju korral tegutsemise plaanis sätestatuga. Nii on ettevõtte tulekahju

⁴¹ Lambing, Laaniste, Kost, Tuleohutuse seaduse käsiraamat, *supra nota* 6, lk 25

⁴² Kemikaaliseadus § 6 lg 3 ja 4

⁴³ *Ibid* § 13¹ lg 2

korral tegutsemise plaanis nõutud erinevad tegutsemisjuhised, nt evakuatsiooni korral tegutsemise juhised, samuti ettevõtte tuleohtlikkuse kirjeldus, mis sisaldab ka ettevõtte tõenäolisemaid tulekahju stsenaariume ja nende vältimise meetmeid. Samuti esineb sarnasusi tuleohutusosalaste koolituste koha pealt, kuivõrd mõlemad plaanid sätestavad nimetatud koolituste vajadust.

Vaatamata sellele, et suurõnnetuse ohuga ettevõtete määratlus tuleneb kemikaaliseadusest, ei käsitle antud lõputöö suurõnnetuse ohuga ettevõtetes esinevat kemikaaliohtu, vaid tuleohuga seonduvat. Suurõnnetuse ohuga ettevõtte peab tulenevalt kemikaaliseadusest esitama mitmeid erinevaid dokumente ja nüüd on lisandunud ka tuleohutuse enesekontrolli aruande kohustus. Seega saab väita, et nimetatud ettevõtete tuleohutuse eest vastutavad isikud on tuleohutuse valdkonnas paremini ette valmistatud ja omavad rohkem teadmisi, kui mõne teise aruande kohustlasest ettevõtte vastava valdkonna esindaja. Suurõnnetuse ohuga ettevõtted tegelevad erinevate kemikaalidega, kuid käesolevas töös ei hinnata kemikaaliohutust, vaid hinnatakse vastutavate isikute teadmisi tuleohutusest. Pole oluline, millise ettevõttega on tegemist, vaid tähtis on see, et objektile oleks tuleohutus tagatud erinevate rakendatavate meetmete kaudu, milledeks on ettevõtte tuleohutuskorraldus, sh enesekontrolli tuleohutusaruande koostamine ja lisaks tuleohutusjärelvalve inspektorite kohustuslik objektide ülevaatus.

Alates 2014. aasta jaanuarist kehtima hakanud muudatustega enesekontrolli esitamises täpsustati suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutusaruande esitamise kohuslased ja selle kohaselt on tuleohutusaruannet kohustatud esitama ettevõtted, mille tööstus- või laohooneid sobituvad valimis määratletud pindala piirmäära. See tähendab seda, et suurõnnetuse ohuga ettevõtted, mis koosnevad suurel määral rajatistest ehk näiteks torustikest, mahutitest vms, ei ole enam enesekontrolli kohuslased ja kohuslasteks loetakse ikkagi suurõnnetuse ohuga ettevõtete tööstus- ja laohooneid.⁴⁴

TuOS sätestab, et enesekontrolli tuleohutusaruanne tuleb esitada ehitise kohta, kus esineb kõrgendatud tulekahjuoht, viibib suurel hulgal inimesi ja võib tekkida suur

⁴⁴ Seletuskiri siseministri 10. veebruari 2011. a määruse nr 1 „Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid“ muutmise eelnõu juurde, *supra nota* 5, lk 7

varaline kahju⁴⁵. Nimetatud sättest lähtudes tekib küsimus, mille alusel on enesekontrolli kohuslaste hulgast välja arvatud rajatistest koosnevad suurõnnetuse ohuga ettevõtted, kuivõrd on selge, et nendes ehitistes võib tekkida suur varaline kahju tulekahju korral? Samuti on selge kõrgendatud tulekahjuohu esinemine põlevmaterjalide ladustamisel.

Viimaste muudatuste valguses peab Harjumaal ja Ida-Virumaal paiknevast 46-st suurõnnetuse ohuga ettevõttest tuleohutusaruande esitama 27 nimetatud ettevõtet, kuna omavad enda territooriumil piisavalt suuri tööstus- või laohooneid. Seega arvati aruandekohuslaste hulgast välja 18 ettevõtet, mis koosnevad naftaterminalidest, kuid mille territooriumil ei ole suuri lao- ja tööstushooneid. Samas tekitab küsimusi see, kas need suurõnnetuse ohuga ettevõtted, mis 2014. aasta seisuga kohuslaste hulgast välja arvati, ei pea enam nimetatud nõudeid järgmina või on kohustuslikud nõuded sätestatud mõnes teises dokumendis, mis nimetatud ettevõtetele kohustuslik on ja sellisena on leitud, et dubleerimine nende ehitiste puhul pole vajalik. Kui kohuslaste hulgast arvati välja suurõnnetuse ohuga rajatised ja jäeti kohuslasteks tootmis- ja laohooned, mis kategoriseeruvad suurõnnetuse ohuga ettevõtete hulka, on ebaselge ikkagi see, et muu dokumentatsioon suurõnnetuse ohuga ettevõtetes on sama, kuid tuleohutusalse enesekontrolli suhtes tehakse erinevusi.

EVS 812-5:2005⁴⁶ sätestab kütuseterminalide ja tanklate tuleohutuse ja selle kohaselt tuleb mahutid, mahutavusega üle 1000 m³ varustada statsionaarse tulekustutussüsteemiga. Statsionaarne tulekustutussüsteem on aga tuleohutuspaigaldis, millele tuleb teostada regulaarset kontrolli ja hooldust. Sellisena on tegemist vaid ühe näitega suurõnnetuse ohuga ettevõtetest, mis paiknevad näiteks ainult rajatistes ja milles olevad süsteemid vajavad kontrolli- ja hooldustoiminguid. Samast dokumendist tuleneb ka süttivate ja eriti kergesti süttivate põlevvedelike ladude kohta nõue varustada need automaatse tulekahju avastamise ja alarmeerimissüsteemiga, mis on samuti kontrolli ja hooldust vajav tuleohutuspaigaldis.

⁴⁵ Tuleohutuse seadus § 4 lg 2

⁴⁶ Eesti standard EVS 812-5:2005 Ehitiste tuleohutus. Osa 5: Kütuseterminalide ja tanklate tuleohutus (Eesti standardikeskus, 2005).

Mahuteid, mis on üle 1000 m³, on olemas suures osas kütuseterminalides. Vaatamata sellele, et tegemist ei ole hoonetega, on tegemist suure põlemiskoormusega ehitistega, sest sellise mahutavusega rajatistes hoitakse väga suurt kogust põlevainet. Kuigi tõenäosus, et terminalides juhtub õnnetus, on väike, on tagajärjed väga tõsised ja sellisena ei ole õigustatud rajatistest koosnevate suurõnnetuse ohuga ettevõtete väljaarvamine enesekontrolli aruande kohustlaste hulgast.

2. SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETES ESINEVAD PROBLEEMID SEOSSES ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANDE KOOSTAMISEGA

2.1 Uurimistöö metodoloogia

Käesolevas diplomitöös teostatakse empiiriline uuring, mille käigus leitakse vastused püstitatud hüpoteesile. Uuring koosneb küsitlusest, selle statistilisest andmeanalüüsist ja kokkuvõttest. Küsitluse näol on tegemist kvalitatiivse andmekogumismeetodiga, kus kogutakse eelnevalt ettevalmistatud ankeedi alusel informatsiooni suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikutelt ja nimetatud ettevõtete asukohajärgsetelt tuleohutusjärelvalve inspektoritelt.

Andmeanalüüsi eesmärgiks on teha teaduslikke järeldusi empiiriliste andmete põhjal⁴⁷. Käesolevas uurimistöös teeb autor järeldused ankeetküsimustikust saadud andmete põhjal ja andmekogumismeetodiks seega on struktureeritud ankeet, mis edastatakse suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavatele isikutele, tuleohutusaruande koostajatele ja vastava piirkonna Päästeameti tuleohutusjärelvalve inspektoritele. Uurimistöös on tegemist andmeanalüüsi tüübiga, mis kontrollib hüpoteesi⁴⁸ ja autor teeb hüpoteesi kontrollimise tulemusena järeldused suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme ja aruandes esinevate puuduste seose kohta.

Käesolevas töös on andmeanalüüsi tunnuseks küsitluse tulemusena saadud mitteamvuline näitaja ehk kvalitatiivne tunnus ehk see, mida autor uurimistöös mõõdab⁴⁹: tuleohutusaruannetes esinevad puudused ja nende esinevate puuduste seos tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste tasemega tuleohutusvaldkonnas.

⁴⁷ Käärrik, E. „E-kursuse Andmeanalüüs II materjalid“ (2013), http://www.e-ope.ee/_download/euni_repository/file/3838/AA2_kursuse_materjalid.pdf (15.03.2014)

⁴⁸ *Ibid*

⁴⁹ *Ibid*

Statistiliseks andmestikuks on ankeetküsimustiku tulemusena saadud vastused, mis on mõõdetavad määratletud objektidel ja sellisena iseloomustab uurimistöö statistilist andmestikku, mõõdetud tunnuste loetelu ja mõõdetud objektide loetelu⁵⁰. Määratletud objektid ehk suurõnnetuse ohuga ettevõtted Harjumaal ja Ida-Virumaal moodustavad uurimistöö valimi. Ankeetküsimustiku valimisse on valitud Harjumaal ja Ida-Virumaal paiknevad suurõnnetuse ohuga ettevõtted ja sellisena katab valim 46 ettevõtet Eestis paiknevatest 60-st suurõnnetuse ohuga ettevõttest. Tulenevalt eelnevast kaasatakse uuringusse Harjumaa ja Ida-Virumaa tuleohutusjärelevalve inspektorid, kelle piirkonda ettevõtete valim kuulub.

Lõputöö valimisse on valitud Harjumaal ja Ida-Virumaal paiknevad ettevõtted põhjusel, et nendes maakondades asub suurem osa Eestis paiknevatest suurõnnetuse ohuga ettevõtetest. Kuna lõputöös ei analüüsita ainult ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute vastuseid ja hinnangut enesekontrolli aruandele, vaid ka inspektorite hinnanguid ettevõtete poolt esitatud aruannetele, siis on valim sellisena määratletud, et inspektorid, kes vastavad, omaksid head ülevaadet suurõnnetuse ohuga ettevõtetes toimuvast ja seda just seetõttu, et nende piirkonda kuulub mitmeid nimetatud ettevõtteid ja mitte ainult üksikuid. Vaadates statistilisi andmeid ehk seda, et suurõnnetuse ohuga ettevõtetest 29 paikneb Harjumaal ja 17 Ida-Virumaal ning lähtudes sellest, et igal piirkonnal on kindlad inspektorid, kes ettevõtteid kontrollivad, on antud piirkondade tuleohutusjärelevalve inspektoritel kõige suurem kogemus suurõnnetuse ohuga ettevõtete kontrollimisel ja nende poolt esitatud enesekontrolli aruannete läbivaatamisel. Näitena võiks tuua selle, et Harjumaal ja Ida-Virumaal kontrollib üks inspektor isegi üle kümne suurõnnetuse ohuga ettevõtte, vastandina teistes maakondades on enamusel tuleohutusjärelevalve inspektoritel loendis üks kuni paar suurõnnetuse ohuga ettevõtet. Sellest tulenevalt võib eeldada, et valimi piirkonna inspektoritel on suurõnnetuse ohuga ettevõtete aruannete tõlgendamise ja võrdlemise moment kordi suurem, kui teiste piirkondade tuleohutusjärelevalve inspektoritel ja seega on nende käest suurem võimalus saada informatsiooni aruannetes esinevatest puudustest ja praktilistest

⁵⁰ Käärrik, „E-kursuse Andmeanalüüs II materjalid“ (2013), *supra nota* 47

probleemidest, mis seoses aruannete esinemisega suurõnnetuse ohuga ettevõtetes ilmnevad.

Kuna lisaks ettevõtetele esitab autor ankeedid ka tuleohutusjärelvalve inspektoritele, leitakse probleemid, mida ettevõtjad ei ole välja toonud, kuid mida on täheldanud tuleohutusjärelvalve inspektorid. Ankeetküsitluse tulemusena saadud vastuste põhjal teeb autor järeldused suurõnnetuse ohuga ettevõtetes esinevatest probleemidest tuleohutusaruande täitmisel ja põhjustest, miks sellised probleemid on tekkinud. Uuringu tulemusena kaardistab autor suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme ja teadmiste ulatuse tuleohutusvaldkonnas.

Uuringu käigus edastati ankeetküsimustik suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavatele isikutele. Nimetatud isikute andmed saadi Päästeametile tehtud päringus, kuna vastutavate isikute andmed ei ole avalik informatsioon. Kokku edastati ankeet 46-le suurõnnetuse ohuga ettevõtte tuleohutusvaldkonna vastutavale isikule.

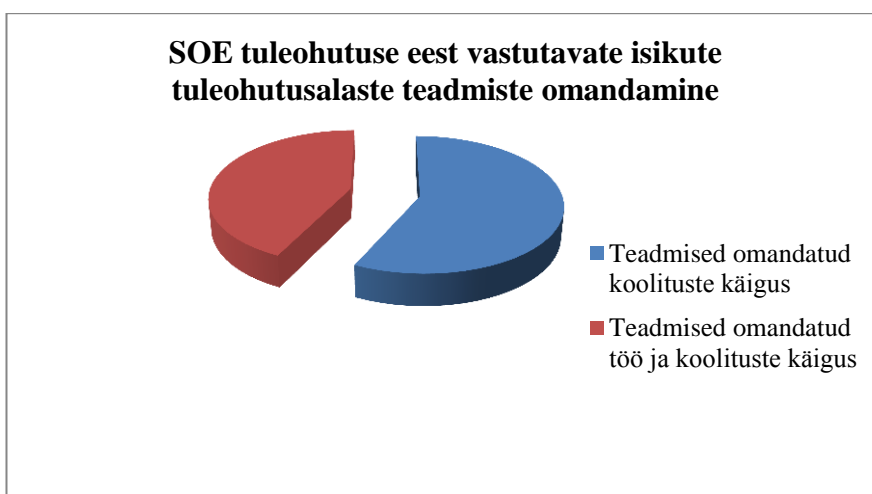
Suurõnnetuse ohuga ettevõtete ehitiste omanikud ja valdaja ei ole alati samad isikud, mis tähendab omakorda seda, et kui tegemist erinevate isikutega, tuleb jaotada ka tuleohutusnõuete korraldamine ja teostamine. Uuringus osalenud ettevõtetest olid ettevõtte ehitise omanik ja valdaja samad isikud 71-l protsendil ja erinevad isikud 29-l protsendil vastanuist.

Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuskorraldus on üldjuhul reguleeritud dubleerivalt, kuivõrd osadelt suurõnnetuse ohuga ettevõtetelt on nõutud lisaks ka hädaolukorra lahendamise plaani koostamist. Sellisena on ankeetküsitlusele vastanud ettevõtetest 71% reguleeritud tuleohutuskorraldus tuleohutusjuhendi või -eeskirja või tulekahju korral tegutsemise plaaniga ning 86-l protsendil vastanuist on nimetatud regulatsioon kajastatud ka hädaolukorra lahendamise plaanis. 71-l protsendil vastanuist on dokumentides määratletud isik, kes vastutab tuleohutusaruande koostamise eest ja 29-l protsendil seda isikut määratud pole.

2.2 Uurimistulemused

2.2.1 Tuleohutuspaigaldiste korrashoiutoimingute teostamine ja pädevus

Ettevõtete tuleohutuse eest vastutavad isikud on omandanud enda tuleohutusosalased teadmised suuremas osas tuleohutuskoolituste ja täiendkoolituste käigus, samas pea pooled vastanutest on lisaks koolituste käigus omandanud teadmised ka töö käigus. Kusjuures kõik vastutavad isikud on osalenud viimase 3 aasta jooksul mõnel tuleohutusosalasel täiendkoolitusel.

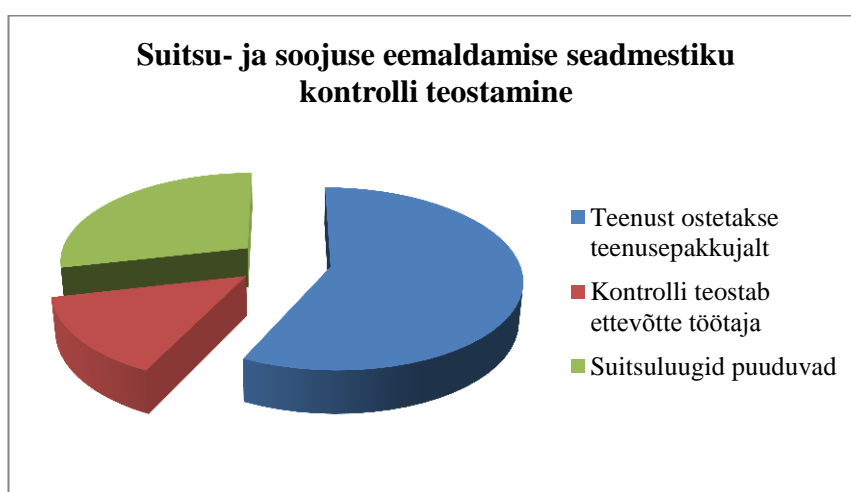
Joonis 1. Tuleohutuse eest vastutavate isikute tuleohutusosalaste teadmiste omandamine

Tuleohutuspaigaldiste korrashoiutoimingud jagunevad toiminguteks, mida on võimalik teostada tuleohutuse eest vastutaval isikul või pädeval isikul iseseisvalt ehk toiminguteks, mis ei nõua selle teostajalt erialast pädevust. Sellised kontrollitoimingud tuleb teostada vastavalt õigusaktides ettenähtule.

Tulekustutite kontrolli, mis toimub hoonetes iga 2 aasta järel ja välitingimustes iga 1 aasta järel, võib teostada ettevõtte töötaja, kui ta järgib õigusaktides kehtestatud nõudeid, vaatamata sellele ostsid kõik ettevõtted tulekustutite kontrolliteenust teenusepakkujalt. Samas turvalgustuse kontrolli, mis vajab rohkem erialaseid teadmisi, teostasid kõik ettevõtted iseseisvalt ehk turvalgustuse kontrolli teostas ettevõtte töötaja. Kuna turvalgustuse kontrolli ja hooldustööde teostaja pädevust pole

määratletud, vaid on määratletud see, et peab olema tegemist pädeva tööde teostajaga, võib ettevõtte iseseisvalt nimetatud toiminguid teostada.

Hoones oleva suitsu- ja soojuse eemaldamise seadmestikule tuleb teostada kontrolli ja hooldust. Erialaseid teadmisi vajavad mõlemad toimingud, kuigi kontrollitoimingud vajavad neid tunduvalt vähem ja sellisena on sätestatud ka nimetatud seadmestiku hoolduse teostamine teenusepakkuja kohustuseks. Uuringu tulemusena selgus, et suitsu- ja soojuse eemaldamise seadmestiku kontrolliteenust ostab sisse suurem osa ehk 57% ettevõtetest.

Joonis 2. Suitsu- ja soojuse eemaldamise seadmestiku kontrolli teostaja

Ettevõtetes kohustuslikku tuletõkkeseksioonide terviklikkuse kontrollitoiminguid teostasid tuletõkkeseksioonide olemasolul kõik ettevõtted iseseisvalt.

2.2.2 Tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste tase

Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme määramiseks on lisaks nende pädevuse selgitamisele tuleohutuspaigaldiste korrashoiutoimingute teostamisel võimalik teha kindlaks nende teadmised teistes tuleohutusega seotud valdkondades, sh vastavasisulistelt koolitustelt omandatud teadmised, informatsioonipäringu teostamine ja nii enese kui ka tuleohutusjärelvalve inspektori hinnang teadmiste tasemele.

Iga-aastase tuleohutuskoolituse teostajale pole määratud kindlat pädevust, kuid samas on selge, et koolitust peab teostama vähemalt teatud tuleohutusalaseid teadmisi omav isik. Kuna küsitlusele vastanuist teostasid iga-aastast tuleohutuskoolitust kõik ettevõtted ehk 100% vastanuist iseseisvalt, saab sellest teha järeldused ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme kohta, st vastutavad isikud peavad omama teadmisi vähemalt sellisel määral, et oskavad ettevõtte personalile tutvustada tuleohutuskoolitusel vajalikke teemasid.

Ettevõtete tuleohutuse eest vastutavad isikud ise hindasid enda tuleohutusalaseid teadmisi väga heaks, heaks ja rahuldavaks.

Joonis 3. Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute hinnang enda tuleohutusalastele teadmistele

Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutusaruande koostaja tuleohutusalased teadmised on tuleohutusjärelvalve inspektorite hinnangul 50 protsendi puhul väga head ja teise poole puhul head. Arvati, et suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmised on head, kuna on tehtud vastavasisulisi infopäevi. Probleeme esineb vene keelt kõnelevate aruannete koostajatega, kuna ei saada aru, mis informatsiooni aruandes nõutud on.

2.2.3 Enesekontrolli tuleohutusaruande koostamine suurõnnetuse ohuga ettevõtetes

Küsitluse tulemusena selgus, et kõik küsitluses osalenud suurõnnetuse ohuga ettevõtted eelistavad enesekontrolli tuleohutusaruande koostamist Päästeameti tuleohutusjärelvalve inspektori kontrollile. Samas tuleohutusjärelvalve inspektorite hinnangul tuleks suurõnnetuse ohuga ettevõtteid kontrollida iga-aastaselt kuna mõned ettevõtted ei teosta enesekontrolli korrektselt ja sellisena võivad jääda tegemata mõned kontrollid tuleohutuspaigaldistele. Seega tagab nõuetele kindla vastavuse see, kui ettevõtted esitavad aruande ja samas teostab kontrolli iga-aastaselt ka tuleohutusjärelvalve inspektor. Kuna suurõnnetuse ohuga ettevõtetes on tegemist ohtlike ainetega, mille kogused muutuvad ja ettevõtted ise toimunud muudatustest alati ei teavita, siis tagab iga-aastane tuleohutusjärelvalve inspektori kontroll ettevõttes ka vajaliku informatsiooni ettevõtetes toimunud muudatuste osas.

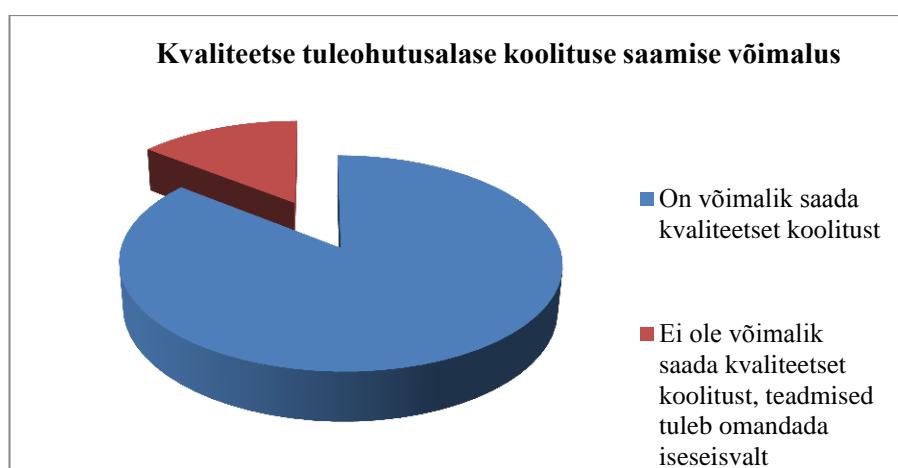
Lisaks sellele, et ettevõtted hindasid aruande koostamist enda jaoks kasulikumaks ja mugavamaks, täitis aruande koostamine endas lisaülesannet, milleks on ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme tõstmine läbi uute teadmiste saamise. Vastutavad isikud said uusi teadmisi järgmistes tuleohutusega seotud valdkondades: tuleohutuspaigaldiste kontroll, tulekahju korral tegutsemise plaani koostamine ja tulekahjuõppuse läbiviimine.

Umbes pooled ehk 43 protsenti küsitlusele vastanuist leidsid, et enesekontrolli tuleohutusaruande täitmine neile raskusi ei valmista. Samas mõnedele vastanuist valmistasid raskusi mitmed tuleohutusaruande ankeedi küsimused. Nimelt valmistas raskusi aru saada, millise ehitise kohta tuleks tuleohutusaruanne koostada. Selle raskuse puhul on tegemist mööduva probleemiga, kuna ettevõtted, kes jõuavad selgusele tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuses, elimineerivad nimetatud probleemi iseseisvalt. Lisaks tekitas vastutavates isikutes aruande täitmisel segadust hoone pindala ja ruumide jaotuse määramine, tuletõkkesektsioonide skeemi olemasolu, vastutava isiku koolituse küsimus ja küsimused tuleohutuspaigaldiste, nt tuletõrje-voolikusüsteemi kontrolli kohta.

Uuringus käsitleti ka enesekontrolli esitamiseiga seotud ajafaktorit ehk kuidas hindavad inspektorid ajakulu, mis läheb enesekontrolli tuleohutusaruannete kontrollimisele. Leiti, et tuleohutusaruande kontrollimisele kuluv aeg on varieeruv, sõltuvalt sellest, kas tegemist on juba tuttava objektiga või tuleohutusjärelvalve inspektorile võõra objektiga, mille aruandes sisalduva informatsiooniga tuleb lähemalt tutvuda. Samas mõni vastaja leidis, et ettevõtete esitatud aruannete kontroll ei võta palju aega, sest aruanded koostatakse põhjalikult.

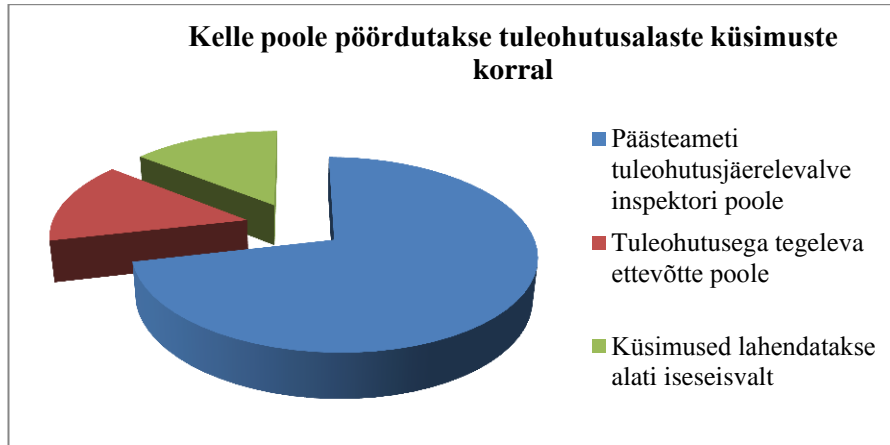
Probleemid tuleohutusaruande täitmisel on vastutavate isikute hinnangul seotud tuleohutusaruande sõnastusega ja aruande koostamisega seotud suuremahulise ning aeganõudva tööga, näiteks juhul, kui on vaja otsida erinevaid jooniseid jms. Samas suurem osa ehk 86 protsenti vastanutest ettepanekuid tuleohutusaruande lihtsustamiseks ei teinud. Ettepanekuna toodi välja vaid tuleohutusaruande muutmise kasutajasõbralikumaks ja lihtsamaks. Samas tõid ka inspektorid välja ettepaneku lihtsustada tuleohutusaruande täitmist. Seda läbi digitaalselt täidetava aruande programmi, mis teavitab aruandes esinevatest puudustest ehk programm teavitab, kui mingi lahter jääb täitmata.

Suurema osa vastutavate isikute hinnangul on Eestis võimalik saada kvaliteetset tuleohutusala koolitust, mis on mõeldud suurõnnetuse ohuga ettevõtte tuleohutuse eest vastutavale isikule.

Joonis 4. Kvaliteetse tuleohutusala koolituse saamise võimalused suurõnnetuse ohuga ettevõtte tuleohutuse eest vastutavale isikule

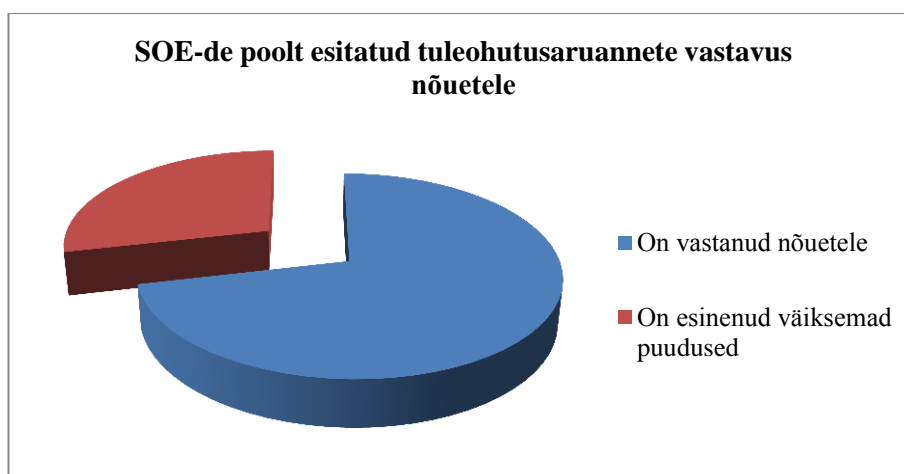
Vaatamata sellele, et vastutavad isikud hindavad enda teadmisi tuleohutusest keskmiselt heaks, on nad teadlikud, kelle poole pöörduda tekkinud küsimuste korral ja nii eelistab enamik isikuid pöörduda Päästeameti tuleohutusjärelvalve inspektori poole.

Joonis 5. Tuleohutusala infopäringu teostamine

Tuleohutusjärelvalve inspektorid andsid küsitluses hinnangu küsimustele, millistega tuleohutusaruande täitmisel enim nende poole pöörduiti. Lisainformatsiooni küsiti tuletõkkeseksioonide terviklikkuse kontrolli kohta, samuti selle kohta, kuidas teostada tulekaitsevahendiga kaitstud kandekonstruktsioonide kontrolli ja kes nimetatud kontrolli peab teostama.

Tuleohutuse eest vastutavate isikute hinnangul on suurem osa nende poolt esitatud aruandeid vastanud nõuetele:

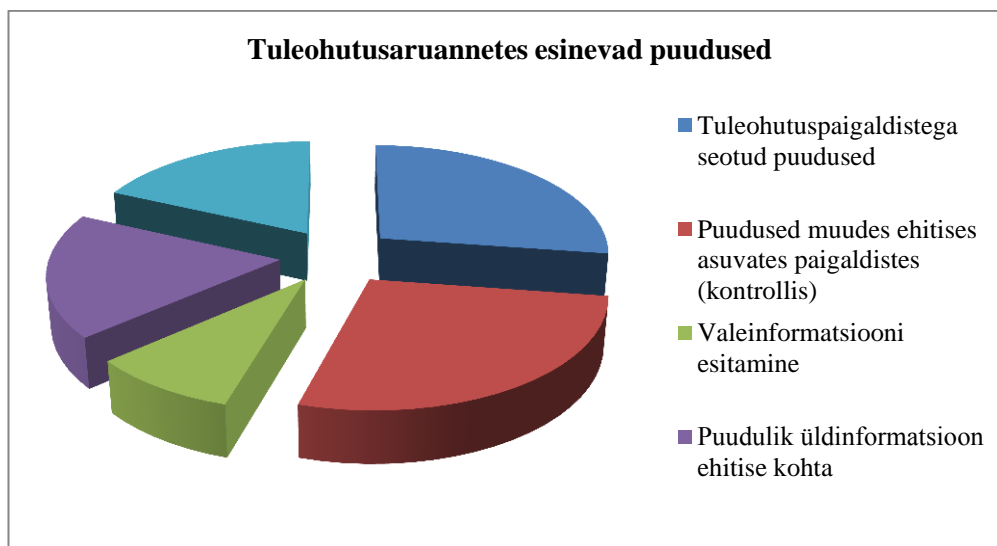
Joonis 6. Ettevõtte vastutavate isikute hinnang esitatud aruande vastavusest nõuetele

2.2.4 Enesekontrolli tuleohutusaruannetes esinevad puudused

Uuringu käigus edastati ankeetküsimustik suurõnnetuse ohuga ettevõtete piirkondlikele tuleohutusjärelvalve inspektoritele ehk neile, kes kontrollivad valimisse võetud suurõnnetuse ohuga ettevõtete poolt esitatud tuleohutusaruandeid. Ankeetküsimustik sisaldas seitset küsimust, mis on seotud suurõnnetuse ohuga ettevõtete poolt esitatud tuleohutusaruannete sisulise vastavusega.

Ankeetküsimustiku põhjal koostas töö autor kokkuvõtte, millised on enam esinevad probleemid suurõnnetuse ohuga ettevõtetes ja samuti tõi välja tuleohutusjärelvalve inspektorite arvamuse ja hinnangu iga-aastase kontrolli kohta suurõnnetuse ohuga ettevõtetes neid külastades ning ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme kohta tuleohutusvaldkonnas.

Uuringus andsid tuleohutusjärelvalve inspektorid hinnangu suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutusaruannetes esinevate puuduste kohta. Aruannetes esinenud puudused saab jagada viide suurde gruppi:

Joonis 7. Suurõnnetuse ohuga ettevõtete poolt tuleohutusaruannetes esinevad puudused

Ettevõtete poolt esitatud aruannetes esines pea kõige enam puudusi seoses ehitises asuvate tuleohutuspaigaldistega. Tuleohutusaruannetes esinesid puudused seoses

turvavalgustuse kontrolli teostamisega: puudulik informatsioon kontrolli teostamise ajas ehk ebaselgelt märgitud kontrolli aeg. Kui tuleb märkida kuu ja aasta, oli märgitud ainult üks nimetatutest. Sellisena ei ole võimalik saada tuleohutusjärelvalve inspektoril ülevaadet, kas kontroll on teostatud korrapäraselt. ATS-ile tuleb teostada kvartaalne ja aastane hooldus, kuid aruandes märgitud ainult üks ja pole täpsustatud, kumma hooldusega on tegu. Samuti oli puudu või puudulik informatsioon ATS hoolduse teostaja kohta. Aruannetes puudulik informatsioon tulekustutite kontrolli ja hoolduse teostamise kohta. Aruannetesse märgiti enamasti ainult tulekustutite kontrolli teostamise aeg.

Puudused ehitises asuvate teiste paigaldiste kontrollis, näiteks elektri- ja ventilatsioonisüsteemi kontrollis ja hooldustegevuse teostamises. Puudused esinesid ventilatsioonisüsteemi hoolduse teostamise ajas ja selle teostajas ning samuti oli puudulik informatsioon selle kohta, milliseid hooldustöid tehti. Esines vajakajäämisi elektripaigaldiste tehnilise kontrolli teostamise osas, kus aruandesse märgiti elektripaigaldiste kontrolli lahtrisse ettevõtte elektrikü tavapärase kontroll, mitte aga tehniline kontroll. Samuti ei märgitud, kas tegemist on kontrolliga, mille kohta esitatakse vastav kontrollakt või koostatakse lihtsalt elektrikü poolt kontrolli teostamise aruanne. Puudulik informatsioon tuletõkkeseksioonide terviklikkuse kontrolli kohta: ei olnud märgitud millal on kontroll tehtud, samuti see, kuhu kontrolli teostamine on fikseeritud.

Puudulik üldinformatsioon ehitise kohta: puudus täielikult informatsioon ehitises toimuva tegevuse kohta, samuti ei osatud märkida hoones maksimaalselt viibivate inimeste arvu ehk kas oli vaja märkida maksimaalne hoones viibivate inimeste arv või ainult tavapärase. Aruannetes esines ka valeinformatsiooni ehk aruandesse märgiti tuleohutuspäigaldiste olemasolu, mida ehitises tegelikult ei ole. Informatsioon ehitise kohta käiva dokumentatsiooni osas oli samuti puudulik. Nii esines näiteks puudusi informatsioonis tuletõkkeseksioonide skeemi kohta, kus ei olnud märgitud, kust on leitav tuletõkkeseksioonide skeem, kui hoone on jagatud tuletõkkeseksioonideks. Samuti esines vajakajäämisi informatsioonis evakuatsiooniskeemide kohta, kus ei olnud märgitud, kust on skeemid leitavad.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

3.1 Järeldused

Uuringu tulemusena selgus, et paljud ettevõtted ostavad erinevaid tuleohutusteenuseid neid pakkuvatest eraettevõtetest. Üks tuleohutusteenus, mida sisse ostetakse, on enesekontrolli aruande koostamine. Samas, kui ettevõtted koostavad aruannet iseseisvalt, saavad ettevõtte tuleohutuse eest vastutavad isikud sellest uusi tuleohutuslaseid teadmisi. Seega oleks ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme tõstmiseks kasulikum, kui nad aruandeid iseseisvalt koostaksid. Kui ettevõtete tuleohutusaruandeid koostavad seda teenust pakkuvad eraettevõtted, ei täida aruandekohuslased määruses püstitatud eesmärki, vaid võtavad vastu veel ühte teenust, mida erasektor ettevõtetele pakub.

Sama olukord on tuleohutuspaigaldiste kontrollitoimingute teostamisel: enamus ettevõteteid ostab tuleohutuspaigaldiste kontrolli- ja hooldustoiminguid erasektorist ja sellisena täidab küll enesekontrollis nõutud ülesanded, kuid samas ei oma tegelikku ülevaadet tuleohutuspaigaldiste olukorrast. Tuleohutuspaigaldiste kontrolli- ja hooldustoimingute tegemise puhul on selge, et nende hooldamiseks on vajalik teatud kvalifikatsioon. Samas on õigusaktides kehtestatud kahed nõuded: kas peab täitma toimingute tegemisel kindlad punktid, näiteks nagu kantavate tulekustutite kontrolli puhul, või teostaja peab vastama kindlale kvalifikatsioonile. Sellisena ei jää ettevõtetele muud üle, kui teatud toimingud kvalifitseeritud teenust pakkuvalt eraettevõtetele osta. Samas on mõnede kontrollitoimingute puhul võimalik need ise teostada, järgides õigusaktides kehtestatud nõudeid. Sellised kontrollitoimingud vajavad teatud määral tuleohutuslaseid teadmisi, millised peaksid vastutavatel isikutel olemas olema. Seega tuleks nimetatud toimingute tegemist ettevõttesiseselt populariseerida ja teavitada tuleohutuse eest vastutavaid isikuid võimalustest ise kontrollitoiminguid läbi viia.

Suureks puuduseks nii aruannetes kui ka ettevõtete tuleohutuskorralduses osutus erinevate tehno- ja tuleohutuspaigaldiste kontrolli- ja hooldustähtaegadest kinnipidamine. Samas kindlustab korrektse ajavahemiku järel teostatud kontroll

nimetatud paigaldiste toimimise järjepidevuse ja seega on oluline, et kontrolli ja hooldustoimingud oleksid teostatud õigeaegselt ja nõutava sagedusega. Nimetatud toimingute teostamise tähtaegadega seotud puuduste esinemine aruannetes on tingitud nii vastutavate isikute teadmatusest, millise intervalliga tuleb kontrolli ja hooldust teostada, kui ka tuleohutusaruande vormist mitte arusaamisest ehk tegelikult on võimalik toimingud õigeaegselt teostatud, kuid aruandes puudulikult esitatud.

Tuleohutusaruannetes esinevad puudused on seotud veel ka aruande informatsioonipäringu väljenduse ja sõnastusega. Sellisena on esinenud puudusi näiteks informatsiooni leidmises vastutavate isikute poolt teatud aruande punktide täitmisel, kuivõrd vastutavad isikud pole aru saanud, mida täpselt nõutakse. Samas on selliseid informatsiooniga seotud mitmeti mõistetavusi võimalik kõrvaldada, kui tehakse koostööd Päästemeeti tuleohutusjärelvalve inspektoritega ja tuleohutuse eest vastutavad isikud on sellisest võimalusest teadlikud.

Üldiselt hindasid nii tuleohutuse eest vastutavad isikud, kui ka tuleohutusjärelvalve inspektorid vastutavate isikute teadmisi tuleohutusvaldkonnas heaks. Esines küll puudusi nii tuleohutusalasest teadmistes kui ka ettevõtete poolt koostatud aruannetes, kuid siiski on ettevõtete tuleohutus suurel määral vastavalt nõuetele korraldatud ja sellisena on ka suurem osa aruandeid nõuetele vastavalt esitatud. Vaatamata sellele, et suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavad isikud leidsid, et Eestis on võimalik saada head tuleohutusala koolitust just suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutaval isikul, selgus uuringu tulemusena, et teatud enesekontrolli aruande punktide puudulik täitmine on seotud just tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste puudusega nendes valdkondades.

3.2 Ettepanekud

Uuringu teostamise ja järelduste tegemise tulemusena teeb autor järgmised ettepanekud lihtsustamiseks enesekontrolli täitmist ja tagamiseks suuremat tuleohutust suurõnnetuse ohuga ettevõtetes:

1. Tuleohutuse nõuetekohaseks tagamiseks suurõnnetuse ohuga ettevõtetes kohustada ettevõtteid iga-aastaselt esitama enesekontrolli tuleohutusaruannet ning korraldada suurõnnetuse ohuga ettevõtetes paralleelselt iga-aastane Päästeameti tuleohutusjärelvalve inspektorite kontroll;
 - Tuleohutusjärelvalve inspektorite iga-aastane kontroll elimineeriks valeinformatsiooni esitamise võimaluse ja tagaks suurõnnetuse ohuga ettevõtetes toimunud muudatuste kaasajastamise.
2. Kohustada enesekontrolli tuleohutusaruannet koostama ja esitama ka suurõnnetuse ohuga ettevõtete hulka kuuluvad rajatistest koosnevad ehitised, nt naftaterminalid;
 - Rajatistest koosnevad suurõnnetuse ohuga ettevõtted omavad sellist riski, mis vajavad ohutuse tagamiseks tuleohutusnõuetest kinnipidamist ja nende erinevate paigaldiste nõuetekohast pidevat kontrolli.
3. Luua suurõnnetuse ohuga ettevõtetele iga ettevõtte kohta eraldi elektrooniline keskkond, koos hooldusprogrammi meeldetuletusega hooldus- või kontrollitoimingu tähtaja saabumisel;
 - Sellisena oleks tagatud kontrolli- ja hooldustoimingute õigeaegne teostamine ja paigaldiste toimimine õnnetuse korral.
4. Muuta enesekontrolli elektroonilist aruannet selliselt, et kontrolli- ja hooldustoimingud tuleks märkida vastavalt nõutule ehk et oleks eraldi lünk kuu ja aasta märkimiseks;
 - See tagaks nõuetele vastava aruande kuna kontrolli- ja hooldustoimingute teostamise tähtaegade märkimine oli aruannetes laialt levinud viga.
5. Muuta enesekontrolli elektroonilist aruannet selliselt, et see teavitaks täitmata lünkadest;
 - Ettevõtted oleks kohustatud terve aruande täitma, mitte jätma sisse lünkasid, kui info puudub või seda ei leita.

6. Koostada täiendatud versioon enesekontrolli tuleohutusaruandest, mis koosneb põhiosast ja lisadest: põhiosa kehtib kogu territooriumile ja lisad kehtivad väiksemate hoonete kohta, mis asuvad ettevõtte territooriumil.
 - Kuna erinevatel hoonetel on erinevad nõuded, looks selline korraldus selgema ülevaate ettevõtte hallatavatest hoonetest ja nende hoonete tuleohutusele vastavusest.

7. Korraldada ettevõtetele tuleohutuslaseid teabepäevi või koolitusi, mis käsitlevad enesekontrolli tuleohutusaruandes vajalikke tuleohutuslaseid üldnõudeid ning eelkõige tuleohutuspaigaldiste kontrolli- ja hooldustoimingutele esitatud nõuete täitmist ning teostamist.
 - Tagab tuleohutuse eest vastutavate isikute teadlikkuse tõstmise ja teamiste kaasajastamise tuleohutusvaldkonnas. Eelkõige näiteks juhtudel, kui ettevõtte tuleohutuse eest vastutavad isikud saavad ise toiminguid teostada.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli teha kindlaks suurõnnetuse ohuga ettevõtetes tuleohutusaruannete koostamisel esinevad probleemid ja leida nimetatud probleemidele lahendused, mis lihtsustaksid ettevõtetel enesekontrolli tuleohutusaruannete täitmist. Aruannetes esinevad probleemid selgitati välja vaadelduna nii tuleohutusjärelvalve inspektori kui ka enesekontrolli tuleohutusaruande täitja poole pealt ehk leiti märkimist väärivad ja lahendust vajavad probleemid mõlemalt poolelt.

Autor püstitas uurimistöös järgmise hüpoteesi: „Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute puudulikud teadmised tuleohutuse valdkonnas väljenduvad enesekontrolli tuleohutusaruande täitmisega seotud probleemides ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuskorralduses.“ Töö hüpoteesi kontrollimiseks uuris autor välja, millised probleemid esinevad suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutusaruandes ja mis neid probleeme tekitab, samuti selle, milliseid puuduseid võivad nimetatud probleemid tuleohutuskorralduses tekitada. Uuringu tulemusena selgus, et nimetatud suurõnnetuse ohuga ettevõtete enesekontrolli tuleohutusaruandes esinevad probleemid seoses tuleohutuspäigaldistega ja seoses ehitistes asuvate teiste päigaldistega. Samuti esinevad puudused ehitiste kohta käivas üldinformatsioonis ning ehitisega seotud dokumentatsioonis ja esineb ka tuleohutusaruannetes valeinformatsiooni esitamist. Lisaks nimetatud puudustele esines ettevõtete koostatud aruannetes lünkasid ehk kõik vajalikud lahtrid ei olnud täidetud, samuti tekitas ettevõtete aruannete koostajatel segadust aruandes nõutud informatsioon, selle leidmine ja aru saamine, mida nõutakse.

Töös tegi autor ettepanekud, et suurõnnetuse ohuga ettevõtted peaksid esitama iga-aastaselt tuleohutusaruande ja neid peaks sama intervalliga kontrollima ka tuleohutusjärelvalve inspektor. Lisaks aitab informatsiooni ja kontrolli- ning hooldustoimingutega seotud probleeme leevendada tuleohutuse eest vastutavate isikute pidev koolitus- ja teabepäevade korraldamine.

Kuna paljud esinevad probleemid olid seotud ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste puudumise või vähete teadmistega mingis valdkonnas, tegi autor uuringu tulemusena ettepaneku lihtsustada suurõnnetuse ohuga ettevõtete jaoks tuleohutusaruande elektroonilist vormi ja seda läbi vormi jagamise põhiosaks ning lisadeks, samas ka läbi elektroonilise teavitussüsteemi, mis annab märku puuduvast informatsioonist. Lisaks soovitas töö autor luua suurõnnetuse ohuga ettevõtetele elektroonilise keskkonna, mis teavitaks saabuvast kontrolli- ja hooldustoimingu teostamise tähtjast. Nimetatud abinõud tagaksid lihtsama vaevaga ja suurema tõenäosusega nõuetekohase aruande esitamise ja lihtsustaks kokkuvõttes nii tuleohutuse eest vastutavate kui ka tuleohutusjärelvalve inspektorite tööd.

Töö tulemusena selgus, et seos suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste taseme ja tuleohutusaruandes esinevate puuduste vahel on olemas ja seega on vastutavate isikute teadmiste puudulikkus seotud praktiliste probleemidega näiteks tuleohutuspaigaldiste kontrolli- ja hooldustööde teostamisel. Samas, kui puuduvad teadmised teatud valdkonnas, ei ole võimalik nõuetekohast kontrolli- ja hooldustegevust teostada ja võib-olla isegi korraldada, kuid sellisena on mõjutatud puudulikest teadmistest ka suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuskorraldus ja tuleohutusnõuete järgimine.

Uurimistöö täitis seatud eesmärgi ja kinnitust leidis püstitatud hüpotees ehk suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute puudulikud teadmised tuleohutuse valdkonnas väljenduvad enesekontrolli tuleohutusaruandega seotud probleemides ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuskorralduses.

SUMMARY

The aim of the thesis is to identify the disadvantages in fire safety self-reporting system in major accident hazard companies and also find solutions to these problems. The thesis will identify the problems from both sides: the side which sees the National Fire Safety Supervision and also the disadvantages in the system, which sees the person who is responsible in the company for fire safety and whose duty is to compile the fire safety reports.

Author poses the following hypothesis: „The responsible persons` lack of knowledge of fire safety is reflected in major accident hazard companies` fire safety reports and also these companies fire safety system“. For controlling the hypothesis the author will find out what kind of problems occur in major accident hazard companies` fire safety reports and also the reasons of these problems and whether the companies` fire safety system is also connected with the occurred problems.

The thesis showed that there are disadvantages in major accident hazard companies` fire safety reports. Disadvantages occurred with fire safety installations and other installations located. There were disadvantages in the conversion of buildings and building related documentation and also problems with misinformation companies write in fire safety reports. In addition to these shortcomings, there were gaps in the reports of companies, for example, all required fields were not filled. For the responsible persons also the information that the report required created confusion, finding information and understanding it as it is required.

The thesis revealed that there is association between the knowledge of the responsible persons and deficiencies in the report and, therefore, the lack of knowledge of the responsible persons is related to practical issues such as, for example, controlling of fire safety installations and maintenance work carried out. However, case of lack of knowledge in fire safety, it is not possible to carry out proper inspection and maintenance activities, and maybe even organize that kind of activities. It may also

influence fire safety management of the major accident hazard companies and even fire safety compliance.

As a result of the thesis, the author made proposals to ensure the major accident hazard companies would comply with fire safety requirements and also that the submitted reports would be as required. Major accident hazard companies should be inspected by the National Fire Safety Supervision at least annually and they should also submit annually fire safety reports. Also continuous information sessions for responsible persons would be recommended. As many of the encountered problems were related to the responsible persons' lack of knowledge in fire safety, the author also proposes to simplify the major accident hazard companies' fire safety report form, mainly electronic form, by dividing it to basic part and supplements and also through an electronic system, which indicates when the report is incomplete. In addition it is suggested to create major accident hazard companies electronic environment that informs about incoming inspections and maintenance tasks deadlines. These measures would ensure that the self-control report is as demanded and it would simplify responsible persons' and the National Fire Safety Supervision's work.

The research fulfilled its aim and confirmed the hypothesis: the responsible persons' lack of knowledge of fire safety is reflected in major accident hazard companies fire safety reports and also fire safety system of these companies.

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Tuleohutuse eest vastutavate isikute tuleohutusalaste teadmiste omandamine.....	24
Joonis 2. Suitsu ja soojuse eemaldamise seadmestiku kontrolli teostaja.....	25
Joonis 3. Suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute hinnang enda tuleohutusalastele teadmistele.....	26
Joonis 4. Kvaliteetse tuleohutusalase koolituse saamise võimalused.....	29
Joonis 5. Tuleohutusalase infopäringu teostamine.....	29
Joonis 6. Ettevõtte vastutavate isikute hinnang esitatud aruande vastavusest nõuetele.....	30
Joonis 7. Suurõnnetuse ohuga ettevõtete poolt tuleohutusaruannetes esinevad puudused.....	31

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Eesti standard EVS 812-5:2005 Ehitiste tuleohutus. Osa 5: Kütuseterminalide ja tanklate tuleohutus (Eesti standardikeskus, 2005).

Kemikaaliseadus 06.05.1998, jõustunud 07.06.1998 – RT I 1998, 47, 697 ... RT I, 16.05.2013, 4.

Käärik, E. „E-kursuse Andmeanalüüs II materjalid“ (2013), http://www.e-ope.ee/_download/euni_repository/file/3838/AA2_kursuse_materjalid.pdf (15.03.2014).

Lambing, M., „Tuleohutusvaldkonna kutseraamistik“ (2011), <http://www.rescue.ee/vvfiles/1/kutseraamistik.pdf> (12.02.2014).

Lambing, M ja Laaniste, P. ja Kost, E. 2013. *Tuleohutuse seaduse käsiraamat* (Printon Trükikoda AS, 2013), 7 – 25.

Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid. Vastu võetud Siseministri määrusega 10.02.2011, jõustunud 18.02.2011 – RT I, 15.02.2011, 5 ... RT I, 13.09.2013, 5.

Nõuded tulekahjusignalisatsioonisüsteemile ja ehitised, kus tuleb automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi tulekahjuteade juhtida Häirekeskusesse. Vastu võetud Siseministri määrusega 07.01.2013 – RT I, 18.01.2013, 2.

Nõuded tulekustutitele ja voolikusüsteemidele, nende valikule, paigaldamisele, tähistamisele ja korrashoiule. Vastu võetud Siseministri määrusega 30.08. 2010, jõustunud 04.09.2010 – RT I 2010, 61, 444 ... RT I, 18.11.2011, 11.

Pukk, R., „Tuleohutuse enesekontrolli regulatsiooni rakendamise mõjuanalüüs“, (2008), lk 4 – 36.

Rüü, M., „Enesekontroll“ (2011), <http://www.rescue.ee/vvfiles/2/enesekontroll.pdf> (09.01.2014).

Seletuskiri siseministri 10. veebruari 2011. a määruse nr 1 „Nõuded tuleohutuse enesekontrollile ja tuleohutusaruandele ning tuleohutusaruande koostamise kohustuslikkuse kriteeriumid“ muutmise eelnõu juurde.

Päästeamet, „Suurõnnetuse ohuga ettevõtted“ (2013), http://www.rescue.ee/vvfiles/0/Suurõnnetuse_ohuga_ettevõtted_sept_2013.pdf, (12.01.2014).

The Confederation of Fire Protection Associations Europe, „European Guideline no 1:2002. Internal Fire Protection Control“ (2002) http://www.swissi.ch/uploads/media/CFPAEGuideline_01_04.pdf, (13.03.2014).

Tuleohutuseseadus 05.05.2010, jõustunud 01.09.2010 – RT I 2010, 24, 116 ... RT I, 16.04.2013, 7.

Riigikogu, „Tuleohutuse seaduse eelnõu seletuskiri“ (2013), www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page (11.02.2014).

Päästeamet, „Enesekontrolli tuleohutusaruande näidis“ (2014), http://www.rescue.ee/vvfiles/0/Enesekontrolli%20tuleohutusaruanne%20naidis_2014.pdf (01.02.2014).

„Päästeamet: esitatud tuleohutusaruannetest on vigadega pea pooled“ (2014), http://www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/paasteamet-esitatud-tuleohutusaruannetest-on-vigadega-pea-pooled.d?id=67623272 (23.04.2014).

LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK TULEOHUTUSE EEST VASTUTAVALE ISIKULE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETE KATEGOORIAS

Käesolev küsimustik on koostatud Sisekaitseakadeemia Päästekolledžis kirjutatava lõputöö raames. Küsimustiku eesmärk on teha kindlaks suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutuse eest vastutavate isikute teadmiste tase ja seeläbi selgitada välja praktilised probleemid, mis suurõnnetuse ohuga ettevõtetes tuleohutusaruande enesekontrolli koostamisel esinevad. Küsimustik on saadetud kõigile Harjumaa ja Ida-Virumaa suurõnnetuse ohuga ettevõtetele ja seega on Teie vastus väga oluline esinevatest probleemidest ülevaate saamiseks. Küsimustikule vastamiseks kulub umbes 30 minutit. Teie vastused kajastatakse lõputöös anonüümselt.

* Kohustuslik

Kas Teie ettevõtte hoone omanik ja valdaja on erinevad isikud? Kui jah, siis kas omaniku ja valdaja vahel on kirjalikult kokku lepitud vastutuse jaotus tuleohutusnõuete korraldamises ja teostamises? *

- Ettevõtte omanik ja valdaja on samad isikud
- Hoone omanik ja valdaja on erinevad isikud, kuid kokkulepe olemas
- Hoone omanik ja valdaja on erinevad isikud, kuid kokkulepe puudub
- Muu:

Kas Teie ettevõttes on kirjalikult mõne dokumendiga määratud isik, kes vastutab ettevõtte enesekontrolli tuleohutusaruande (edaspidi tuleohutusaruanne) koostamise eest? *

- Jah
- Ei
- Muu:

Millega on reguleeritud Teie ettevõtte tuleohutuskorraldus? *

- Tulekahju korral tegutsemise plaaniga
- Tuleohutusjuhendi või -eeskirjaga
- Hädalukorra lahendamise plaaniga
- Polegi reguleeritud
- Muu:

Milline ettevalmistus on tuleohutuse eest vastutaval isikul tuleohutusvaldkonnas? *

- Teadmised on omandatud tuleohutuskoolituste ja täiendkoolituste käigus
- Teadmised puuduvad
- Teadmised on omandatud töö ja koolituste käigus
- Muu:

Kas Teie ettevõtte tuleohutuse eest vastutav isik on läbinud viimase 3 aasta jooksul mõne tuleohutusosalase (täiend)koolituse? *

- Jah
- Ei
- Muu:

Kas Teie ettevõttes teostab tulekustutite kontrolli keegi ettevõtte töötajatest iseseisvalt või ostate seda teenust sisse mõnest seda teenust pakkuvast ettevõttest? *

- Teostame ise
- Ostame teenust sisse
- Muu:

Kas Teie ettevõttes teostab turvalgustuse kontrolli keegi ettevõtte töötajatest iseseisvalt või ostate seda teenust sisse mõnest seda teenust pakkuvast ettevõttest? *

- Teostame ise
- Ostame teenust sisse
- Muu:

Kas Teie ettevõttes teostab tuletõkkeseksioonide terviklikkuse kontrolli keegi ettevõtte töötajatest iseseisvalt või ostate seda teenust sisse mõnest seda teenust pakkuvast ettevõttest? *

- Teostame ise
- Ostame teenust sisse
- Muu:

Kas Teie ettevõttes teostab suitsu-soojuse eemaldamise seadmetiku (suitsuluukide) kontrolli keegi ettevõtte töötajatest iseseisvalt või ostate seda teenust sisse mõnest seda teenust pakkuvast ettevõttest? *

- Teostame ise
- Ostame teenust sisse
- Muu:

Kas teete iga-aastast tulekahjuõppust ettevõtte personalile ise või ostate seda teenust sisse mõnest seda teenust pakkuvast ettevõttest? *

- Teeme koolitust ise
- Ostame sisse tulekahjuõppuse korraldamise seda teenust pakkuvalt ettevõttelt
- Muu:

Kas Teie ettevõttes on olemas tuletõrje-voolikusüsteem? Kui jah, siis millise intervalliga teostate volikusüsteemi hooldust? *

- Ei, ettevõttel ei ole tuletõrje-voolikusüsteemi
- Jah, tuletõrje-voolikusüsteem on olemas.
- Kontrolli teostame 1/3/5 (kirjutage sobiv ajavahemik) aastase intervalliga.
- Muu:

Kuidas hindate enda teadmisi tuleohutuse valdkonnas? *

- Väga heaks
- Heaks
- Rahuldavaks

- Kasinaks

- Puudulikuks

Kas Te arvate, et enesekontrolli täitmine on Teie ettevõtte jaoks kasulik / mugavam, kui tuleohutusjärelvalve inspektori ettevõtte kontroll? *

- Jah, mugavam / kasulik on koostada ise tuleohutusaruannet

- Ei, mugavam / kasulik on inspektori teostatud kontroll ettevõttes

Kas Eestis on võimalik saada kvaliteetset tuleohutusosalast koolitust suurõnnetuse ohuga ettevõtte tuleohutusevaldkonna eest vastutaval isikul või tuleb teadmised omandada enamasti iseseisvalt? *

- On võimalik saada kvaliteetset tuleohutusosalast koolitust

- Ei ole võimalik saada sobivat koolitust, teadmised tuleb iseseisvalt omandada

- Muu:

Kelle poole pöördate, kui Teil tekib tuleohutusosalaseid küsimusi? *

- Päästeameti tuleohutusjärelvalve inspektori poole

- Tuleohutusega tegeleva ettevõtte poole

- Lahendan küsimuse alati iseseisvalt

- Muu:

Kas kahel eelmisel korral Teie poolt Päästeametile esitatud enesekontrolli tuleohutusaruanne on vastanud nõuetele? *

- Jah, on vastanud nõuetele

- Ei ole vastanud nõuetele, on esinenud väikesed puudused

- Ei ole vastanud nõuetele, on esinenud suured puudused

- Ei ole enesekontrolli tuleohutusaruannet 2-1 korral esitanud

Millised uued teadmised saite täites tuleohutusaruannet? *

Kas Teil on ettepanekuid, kuidas oleks võimalik lihtsustada tuleohutusaruande koostamist suurõnnetuse ohuga ettevõtetes? *

Millise tuleohutusaruande punkti täitmine on Teie ettevõttele enim probleeme valmistanud (võib nimetada ka mitu)? *

Mis valmistas eelmises küsimuses nimetatud punkti(de) täitmisel raskusi, kas see oli pigem küsimuse sõnastus või ettevõtte dokumentatsiooni puudujääk? *

LISA 2. ANKEETKÜSIMUSTIK TULEOHUTUSJÄRELEVALVE INSPEKTORILE, KELLELE ESITATAKSE SUURÕNNETUSE OHUGA ETTEVÕTETE ENESEKONTROLI TULEOHUTUSARUANNE

* Kohustuslik

Millised vead tuleohutusaruannetes esinevad? *

Milliste tuleohutusaruande punktide täitmine valmistab ettevõtetele enim raskusi (tulenevalt vigadest, mis tuleohutusaruannetes esineb. Alustage loetelu kõige enam tehtavatest vigadest)? *

Kuidas hindate suurõnnetuse ohuga ettevõtete tuleohutusaruannete koostajate teadmisi tuleohutuse vallas? *

Kui tihti Teie poole pöörduakse seoses tuleohutusaruande koostamisega tekkinud probleemidega. Milliste probleemide ja küsimustega Teie poole pöörduakse? *

Kas Te leiata, et suurõnnetuse ohuga ettevõtetes oleks vajalik ka tuleohutusjärelvalveinspektori igaaastane kontroll ettevõttes, lisaks tuleohutusaruande koostamisele? Põhjendage oma vastust. *

An empty rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small upward-pointing triangle, a square, and a downward-pointing triangle. On the bottom side, there are three horizontally stacked buttons: a left-pointing triangle, a square, and a right-pointing triangle.

Kas Teil on ettepanekuid, kuidas lihtsustada suurõnnetuse ohuga ettevõtetes tuleohutusaruande koostamist? Põhjendage oma vastust. *

An empty rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small upward-pointing triangle, a square, and a downward-pointing triangle. On the bottom side, there are three horizontally stacked buttons: a left-pointing triangle, a square, and a right-pointing triangle.

Kui palju on Teil aega kontrollida ettevõtete esitatud tuleohutusaruandeid ja kas aega selleks on piisavalt või jääb puudu? *

An empty rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small upward-pointing triangle, a square, and a downward-pointing triangle. On the bottom side, there are three horizontally stacked buttons: a left-pointing triangle, a square, and a right-pointing triangle.